

APLINKOSAUGOS ELEMENTAI I KLASĖS UGDYMO TURINĮ ĮGYVENDINANČIUOSE VADOVĖLIUOSE

Asta Kuckienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Vilniaus pedagoginis universitetas

Anotacija

Aplinkosauga – viena aktualiausių gamtamokslinio ugdymo sričių. XX a. paskutinį ketvirtį ypač plačiai imta kalbėti apie aplinkosaugos integravimo į ugdymo turinį būtinybę. Lietuvoje tai akcentuojama švietimo dokumentuose: Ekologinio ugdymo koncepcijoje (1990), Universaliosiose programose (1992), Bendrosiose programose (1997, 2003) ir kt. Šiam opiam klausimui spręsti 1998 m. buvo parengta Lietuvos Respublikos visuomenės aplinkosauginio švietimo strategija ir veiksmų programa. Todėl neatsitiktinai šio straipsnio autorės pristato šiandieninę aplinkosaugos integravimo į I klasės ugdymo turinį situaciją.

Raktiniai žodžiai: *aplinkosauginis ugdymas, pradinė mokykla, vadovėliai.*

Įvadas

Žemėje susiklostė labai nepalanki ekologinė situacija. Ekologinės problemos susijusios su vandens, oro, dirvožemio užterštumu, atskirų augalų ir gyvūnų rūšių nykimu, miško zonų retėjimu, žmogaus sveikatos blogėjimu. Pasak E. Šapokienės (1990) ir V. Lamanausko (2001), kylant ekologinės katastrofos grėsmei, aplinkosauga tampa viena efektyviausių šių problemų sprendimo formų. Svarbiausias uždavinys yra formuoti žmonių ekologinę sąmonę, taip pat ekologizuoti visas visuomenės veiklos sritis. Autoriai įsitikinę, kad to neįmanoma pasiekti be aplinkosauginio švietimo, ugdančio atsakomybę už gamtos likimą ir nuostatą veikti aplinkosaugos labui.

Universaliosiose ugdymo programose (1992) taip pat nurodyta, kad būtina puoselėti mokinių ekologinę kultūrą. To pasiekti galima tik integraciniu būdu per visų dalykų pamokas bei popamokinę veiklą, įgyvendinant šiuos uždavinius: emocinio ir vertybinio santykio su gamta ugdymą; ekologinių elgesio motyvų ir stereotipų formavimą praktinėje veikloje; ekologijos žinių sistemos perėmimą; ekologinio mąstymo ugdymą mokymo procese ir praktinėje veikloje.

Skirtingais amžiaus tarpsniais vaikų ekologinis ugdymas yra nevienodas. Į pirmą klasę vaikas ateina turėdamas gana netvirtą dvasinį ryšį su jį supančiu pasauliu. Anot E. Šapokienės (1990), pradinėse klasėse vaikai turi įgyti pradinių susistemintų žinių apie gamtą bei jos atskirus komponentus, o svarbiausia – turi suvokti aplinkosaugos būtinumą. Mokiniai susipažįsta su teigiama ir neigiama žmogaus įtaka gamtai bei priemonėmis saugoti ją. Ypač svarbu yra mažiesiems žadinti humaniškumą, gailėstingumą ir kitas dorovines vertybes.

Pradinėje mokykloje itin svarbios gimtosios kalbos, dailės, pasaulio pažinimo pamokos, nes per jas vaikas stiprina savo dvasinį ryšį su pasauliu, su gamta, su žmonėmis. Suformuotas teigiamas emocinis vertybinis santykis su gamta yra be galo svarbus tolesniam ekologinės kultūros ugdymui – rašoma Universaliosiose ugdymo programose (1992).

Lietuvos Respublikos visuomenės aplinkosauginio švietimo strategijoje ir veiksmų programoje (1998, p. 9) nurodoma, kad bendrojo lavinimo mokyklų tikslas yra „perteikti ekologijos ir aplinkosaugos žinių bei įgūdžių sistemą, formuoti palankų aplinkai gyvenimo būdą ir aplinkosaugos vertybių nuostatas demokratinėje, mokinių iniciatyvą skatinančioje mokyklos aplinkoje“. Bendrojo lavinimo mokyklų veiksmų programoje yra numatomos priemonės, kurios turi padėti įgyvendinti strategijos tikslus ir uždavinius. Vienas iš numatomų veiksmų yra žinių apie aplinkosaugą integravimas į rengiamus naujus vadovėlius. Jie yra viena iš pagrindinių mokyklose naudojamų ugdymo(si) priemonių. Vadovėlis ugdo vaiką vertybinu, pažintiniu, emociniu aspektais. Tai priemonė, kuri padeda įgyvendinti suplanuotą švietimo kaitą. Išskiriamos šios vadovėlio funkcijos:

- padeda kurti mokinio vertybinių nuostatų sistemą;

- plėtoja bendruosius bei dalykinius gebėjimus;
- padeda organizuoti mokymą ir mokymąsi, ugdymą bei ugdymąsi.

Vadovėlis yra skirtas padėti mokiniams siekti tam tikro lygio brandą liudijančios kompetencijos, gebėjimų, įgūdžių ir žinių (http://gimtasizsodis.w3.lt/vadovel_02_5.htm).

Tyrimo metodologija

Šio straipsnio **tikslas** – pristatyti tyrimo – I klasės vadovėlių analizės, leidusios nustatyti aplinkosaugos elementų kiekį bei specifiką juose, rezultatus.

Tyrimo metodai: švietimo dokumentų studijavimas, programų ir vadovėlių analizė.

Atlikta I klasės vadovėlių analizė parodo, ar vadovėlių rengėjai paiso minėtų švietimo dokumentų, ar visų mokomųjų dalykų vadovėliuose yra aplinkosauginės informacijos ir kaip ji realizuojama.

Tyrimo rezultatai

Apžvelgus I klasės vadovėlius buvo nustatytas aplinkosauginių elementų kiekis juose, aptariant vadovėlyje pateikiamą informaciją, ugdomas vertybes ir siūlomą aplinkosauginę veiklą.

Svarbiausia **gimtosios kalbos**, kaip mokomojo dalyko, paskirtis pradinėje mokykloje – kalbinės vaiko kompetencijos ugdymas. Ugdant kalbą formuojamos vertybinės nuostatos: pagarba asmeniui, Tėvynės meilė, sąžiningumas, pareigingumas ir kita. Kalba ypač glaudžiai susijusi su pasaulio pažinimu (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003).

Gimtosios kalbos vadovėlyje rasti aplinkosauginiai elementai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė

Aplinkosaugos elementai E. Marcelionienės vadovėlyje „Šaltinėlis“

Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
Raidės irgi ženklai	Elgesys gamtoje	Meilė gamtai	Tinkamas laūžavietės įrengimas
Raidės Žž	Augintinių priežiūra	Atsakomybė Rūpestingumas	Rūpinimasis augintiniais
Raidės Dd	Oro tarša Vietos laūžavietei parinkimas	Atsakomybė Supratingumas Dorovė	Aplinkos tvarkymas Tinkamas atliekų tvarkymas Tinkamos laūžavietei vietos parinkimas
Raidės Tt	Triukšmo žala žmogui	Drausmingumas	Triukšmo slopinimas
Raidės Gg	Rūpinimasis žiemojančiais miško gyventojais	Rūpestingumas Meilė gyvūnams Globa	Rūpinimasis žiemojančiais žvėreliais
Pirmasis pavasario...	Rūpinimasis bundančia gamta	Meilė gyvybei	Inkilėlio gaminimas
	Medelių sodinimas	Rūpestingumas	Medelio sodinimas
	Žolės deginimo daroma žala	Meilė gamtai	Gamtos apsauga Žolės degintojų drausminimas
Aš viską dirbsiu...	Aplinkotvarkos darbai	Meilė gamtai Darbštumas Tvarkingumas	Namų tvarkymas

Akivaizdu, kas I klasės vadovėlyje „Šaltinėlis“ aplinkosaugos elementų nustatyta 7 temose. Skaitant vadovėlyje pateiktus tekstus ar analizuojant iliustracijas vaikai supažindinami

su aplinkos apsauga: artimiausios aplinkos tvarkymu, kultūringu elgesiu išvykoje į gamtą, su triukšmo daromu neigiamu poveikiu žmogui, gyvosios gamtos apsauga bei jos puoselėjimu.

Kaip teigiama Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose (2003), **pasaulio pažinimo** kurso paskirtis yra įvesti vaiką į artimiausią socialinę ir gamtinę aplinką, padėti jam suvokti, kaip gamtinė, kultūrinė ir socialinė aplinka veikia žmonių gyvenimo būdą, taip pat sudaryti sąlygas išsiugdyti reikiamus gebėjimus, įgūdžius ir vertybines nuostatas. Pradinėje mokykloje siekiama, kad mokiniai įgytų žinių apie gamtą ir juos supančią aplinką, gebėjimų, kurie turėtų padėti pažinti pasaulį ir išsiugdytų vertybines nuostatas. Būtina suteikti mokiniams galimybę vykdyti gamtotyrinę ir aplinkosauginę veiklą, veikti ir kritiškai vertinti veiklos rezultatus. Vienas iš gamtamokslinio ugdymo uždavinių – padėti mokiniams būnant gamtoje ją saugoti, aiškinantis, kaip žmonių veikla ją keičia, suvokti savo, kaip vartotojo, vaidmenį tausojant gamtos išteklius.

Aplinkosaugos elementai pasaulio pažinimo vadovėliuose pateikiami 2, 3 ir 4 lentelėse.

2 lentelė

Aplinkosaugos elementai V. Jonynienės vadovėlyje „Aš ir pasaulis“

Skryrius	Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
II skyrius. Aš – mokykloje	Kaip mes elgsimės mokykloje?	Elgesio mokykloje taisyklės	Draugiškumas Tvarkingumas	Klasės tvarkymas
	Kaip mes elgsimės ne mokykloje?	Elgesio gamtoje taisyklės	Meilė gamtai Atsakomybė Drausmingumas	Parko tvarkymas Laužavietės įrengimas Skrudėlyno apsauga
III skyrius. Ruduo	Mano mažasis draugas	Naminio gyvūnėlio priežiūra	Atsakomybė Rūpestingumas Meilė gyvūnams	Rūpinimasis naminiu gyvūnėliu
IV skyrius. Sveika, balta žiemužė!	Visi ruošiasi žiemai	Ruošimasis žiemai	Rūpestingumas Darbštumas	Lesyklėlės gaminimas
	Lauktuvės miško gyventojams Metų laikai	Rūpinimasis miško gyventojais Aplinkosauginė ir aplinkotvarkinė veikla įvairiais metų laikais	Rūpestingumas Darbštumas Darbštumas Atsakomybė Globa Pagarba	Lesyklėlės gaminimas Žvėrelių maitinimas Aplinkos tvarkymas pavasarį Rūpinimasis miško gyventojais žiemą Kapinių tvarkymas rudenį
VII skyrius. Žiema, žiema, bėk iš kiemo!	Pavasario rūpesčiai	Aplinkosauginiai ir aplinkotvarkiniai darbai pavasarį Žmonių darbai	Darbštumas Meilė gamtai Tvarkingumas	Aplinkos tvarkymas pavasarį
VIII skyrius. Darbas	Visi dirba		Darbštumas Meilė gamtai	Medžių sodinimas
IX skyrius. Šventės	Kai mes visi kartu	Elgesys išvykoje	Atsakomybė Meilė gamtai Rūpestingumas	Stovyklavietės įrengimas bei tvarkymas
X skyrius. Aš gyvenu...	Kelionė po savo apylinkes	Vietovės seniau ir dabar	Darbštumas	Savo gyvenamosios vietovės tvarkymas ir puoselėjimas

Šiame vadovėlyje aplinkosaugos elementų užfiksuota 7 skyriuose. Daugiausia jų nustatyta IV skyriuje „Sveika, balta žiemužė!“.

3 lentelė

**Aplinkosaugos elementai R. Makarskaitės-Petkevičienės ir V. Varnagirienės vadovėlio
„Raktas“ pirmoje knygoje**

Skirius	Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
I skyrius. Gyvename drauge	Mūsų mokykla	Jaukios aplinkos mokykloje kūrimas	Grožio pajautimas Darbštumas Rūpestingumas	Aplinkos gražinimas Mokyklos puošimas
II skyrius. Aplink mus – gamta	Gyvoji gamta	Informacija apie gyvąją gamtą	Rūpestingumas Meilė gamtai ir gyvybei	Rūpinimasis gyvūnais Pasaulinės gyvūnų globos dienos paminėjimas Lapų grėbimas
	Dėdė rudenėlis žemėn atkeliavo	Darbai rudenį	Tvarkingumas	
	Ruošiamės į gamtą Aš turiu papūgą	Elgesio taisyklės gamtoje Rūpinimasis augintiniais	Drausmingumas Meilė gamtai Rūpestingumas Pareigingumas Atsakomybė	Išvyka į gamtą ir kultūringas elgesys joje Tinkamas rūpinimasis savo augintiniais
	Gražiausio augintinio rinkimai	Rūpinimasis naminių gyvūneliais	Meilė gyvūnams Rūpestingumas Atsakomybė	Rūpinimasis savo augintiniu
III skyrius. Aš – žmogus	Rūpinuosi savo kūnu	Rūpinimasis savimi bei savo namais	Tvarkingumas Atsakomybė	Savo namų bei kambario tvarkymas
IV skyrius. Gyvename drauge	Mano namai	Rūpinimasis savo namais	Tvarkingumas Rūpestingumas Atsakomybė	Savo namų tvarkymas
	Šventinės dovanos	Rūpinimasis žiemojančiais žvėreliais	Grožio pajautimas Meilė gamtai Užuojauta	Daržovių ir vaisių vėrinėlio gaminimas miško gyventojams
V skyrius. Aplink mus – gamta	Kaip žiemoja gyvūnai	Pagalba žvėreliams žiemą	Meilė gyvūnams Užuojauta Rūpestingumas	Rūpinimasis žiemojančiais žvėreliais

4 lentelė

**Aplinkosaugos elementai R. Makarskaitės-Petkevičienės ir V. Varnagirienės vadovėlio
„Raktas“ antroje knygoje**

Skirius	Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
II skyrius. Čia gimėme, augame, gyvename	Savaitė, mėnuo, metai	Darbų paskirstymas	Darbštumas	Aplinkos tvarkymas Inkilėlio gaminimas
III skyrius. Gyvename drauge	Apie draugystę ir draugus	Draugiškas elgesys	Draugiškumas Meilė gamtai	Medelio sodinimas
IV skyrius. Aplink mus – gamta	Sulaukėme Velykų!	Darbai iki šv. Velykų	Tvarkingumas	Namų, kiemo tvarkymas
	Sveikas, pavasari!	Pavasario požymiai	Darbštumas	Aplinkos tvarkymas pavasarį

VI skyrius. Aplink mus – gamta	Svečiuojamės gamtoje pavasarij Sodybos gėlynas	Elgesio normos gamtoje	Meilė gamtai Užuojauta	Augalų apsauga
	Metų karuselė	Namų aplinkos tvarkymas bei puoselėjimas Darbai įvairiais metų laikais	Darbštumas Grožio pajautimas Darbštumas	Namų aplinkos tvarkymas
	Vasaros žaliais takais	Elgesys gamtoje vasarą	Meilė gamtai Atsakomybė	Lapų grėbimas Lesyklėlės darymas Inkilėlių kėlimas Pasaulinės gyvūnų globos dienos šventimas Gamtos saugojimas

„Rakte“ aplinkosaugos elementų rasta 8 skyriuose. Daugiausia jų nustatyta skyriuose „Aplink mus – gamta“.

Išanalizavus V. Jonynienės ir R. Makarskaitės-Petkevičienės bei V. Varnagirienės vadovėlius galima teigti, kad juose, kaip ir dera pasaulio pažinimo vadovėliams, atliekantiems gamtamokslinio ir socialinio ugdymo funkcijas, yra nemažai aplinkosauginių elementų. Skirtingų autorių parengtuose vadovėliuose siūloma panaši aplinkosauginė veikla: aplinkos tvarkymas, rūpinimasis naminių gyvūnėlių bei žiemojančiais žvėreliais, lesyklėlių bei inkilėlių gaminimas, pristatomos kultūringo elgesio gamtoje taisyklės. Vadovėlyje „Raktas“ labiau akcentuojama augalų apsauga, skatinamos aplinkosaugos šventės, konkrečiau nurodomi būdai, kaip pasirūpinti žiemojančiais žvėreliais (pvz., daržovių ir vaisių vėrinėlio gaminimas).

Matematikos mokymasis plėtoja mokinių pažintines galias, ugdo vertybines nuostatas: kūrybiškumą, atvirumą naujoms idėjoms, sąžiningumą, smalsumą, darbštumą (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003).

Aplinkosauginiai elementai, nustatyti matematikos vadovėliuose, pateikti 5 ir 6 lentelėse.

5 lentelė

Aplinkosaugos elementai B. Balčyčio ir A. Vaičiulienės vadovėlyje „Skaičių šalis“

Skyrius	Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
I skyrius. Skaičiai iki 10	Kiek lieka atėmus?	Atliekų tvarkymas	Tvarkingumas Atsakomybė	Atliekų rūšiavimas
IV skyrius. Kartojimas	Įvairūs uždaviniai	Medelių sodinimas	Meilė gamtai	Medelio sodinimas
	Kartojimas	Rūpinimasis parskridusiais paukšteliais	Rūpestingumas Meilė gamtai	Inkilėlio gaminimas

6 lentelė

Aplinkosaugos elementai D. Kiseliovos ir A. Kiseliovo vadovėlio „Matematikos pasaulyje“ pirmoje knygoje

Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
Sudėtis iki 20	Savaitės darbai	Darbštumas	Namų tvarkymas

Matome, kad B. Balčyčio ir A. Vaičiulienės vadovėlyje aplinkosaugos elementų rasta 3 temose, o D. Kiseliovos ir A. Kiseliovo vadovėlyje – vienoje temoje.

Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose (2003) nurodoma, kad muzikos dalyko tikslas – puoselėti prigimtinį vaiko muzikalumą, taip pat ugdyti kūrybišką bei emocingą asmenybę. Deja, Eirimo Veličkos I klasės vadovėlyje „Muzika“ ir Vidos Krakauskaitės „Lakštutėje“ gamtos ugdomasis vaidmuo neakcentuojamas, todėl ir aplinkosaugos elementų nei viename, nei kitame nerasta.

Svarbiausias **dailės** dalyko tikslas – išsaugoti savitą vaikų pasaulėjautą ir mąstymą, įgimtą poreikį kalbėti vaizdais, taip pat puoselėti kūrybiškumą bei skatinti domėjimąsi daile. Per dailės pamokas vaikai realizuoja laisvos ir spontaniškos kūrybos poreikį, pratinasi stebėti grožio, gėrio ir meilės apraiškas gamtoje, aplinkoje. Aptardami gamtos reiškinių savybes mokiniai skatinami vartoti dailės sąvokas. Dailės pamokose aptariama ir vaizduojama artimiausia aplinka ir gamta, jos reiškiniai, gyvūnai ir augalai. Iš įvairių medžiagų (gamtinių, antrinių žaliavų, popieriaus, kartono ir kt.) bei aplinkos daiktų konstruojamos erdvinės formos.

Technologijų srities tikslas – sudaryti vaikams prielaidas puoselėti vertybines nuostatas, plėtoti bendruosius gebėjimus, pažinti medžiagas, išmokti kurti nesudėtingus projektus bei gaminius. Technologijų turinys glaudžiai siejasi su socialiniu, meniniu bei ekologiniu ugdymu. Viena iš ugdytinių vertybinių nuostatų – iniciatyvumo, veiklumo, atsakingumo tausoiant, prižiūrint žmogaus kuriamą aplinką bei gamtą (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003).

Aplinkosaugos elementai dailės ir technologijų dalykų vadovėliuose pateikti 7 ir 8 lentelėse.

7 lentelė

Aplinkosaugos elementai A. Grabauskienės ir J. Morkytės vadovėlyje „Dailė ir darbeliai I–IV klasėje“

Skryrius	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
I skyrius. Vaikas kūrėjas	Gyvosios gamtos apsauga	Meilė gamtai Globa	Gamtos globojimas
	Įvairūs buitinių atliekų panaudojimo būdai	Tvarkingumas	Naudingas buitinių atliekų panaudojimas

8 lentelė

Aplinkosaugos elementai M. Jelinskaitės ir S. Vaitkevičiūtės „Dailės“ vadovėlyje

Tema	Pristatoma informacija	Ugdomos vertybės	Siūloma aplinkosauginė veikla
Ruduo	Darbai rudenį Klasės puošimas	Darbštumas Grožio pajautimas	Klasės puošimas Lapų rinkimas
Statome miestą	Buitinių atliekų panaudojimas	Atsakomybė Tvarkingumas	Darbeliai iš buitinių atliekų

Abiejuose vadovėliuose pateikiama panaši aplinkosauginė veikla: autorės siūlo gaminant įvairius darbelius panaudoti antrines žaliavas, puoselėti klasę, globoti gamtą.

I klasės vadovėlių analizė parodė, kad daugiausia dėmesio aplinkosaugai skiriama R. Makarskaitės-Petkevičienės ir V. Varnagrienės vadovėliuose „Raktas“ (18 temų) ir V. Jonynienės vadovėlyje „Aš ir pasaulis“ (10 temų). Aplinkosauga nesvetima ir E. Marcelionienės vadovėlyje „Šaltinėlis“ (7 temos). Kitų dalykų (dailės, dailės ir technologijų, matematikos) vadovėliuose aplinkosauginės žinios integruotos į 1–3 temas.

Išvados

- Aplinkosauginis švietimas – viena iš svarbesių sričių šiandieninėje mokykloje, todėl ugdymo turiniu stengiamasi perteikti aplinkosauginių žinių bei įgūdžių sistemą, formuojamos aplinkosaugos vertybinės nuostatos.
- Atlikus I klasės mokymo priemonių analizę, paaiškėjo, kad jose yra nemažai aplinkosaugos elementų ir galima manyti, kad vadovėlių autoriai pripažįsta holistinį ugdymą ir neignoruoja aplinkosaugos.
- I klasės vadovėliai siekia padėti mokiniams suvokti aplinkosaugos būtinybę, siūlo jiems įvairią aplinkosauginę veiklą (nuo aplinkotvarkos klasėje iki gamtos globojimo konkrečiais darbais). Tai priartina vaikus prie gamtos, ugdomas ne tik jų protas, gebėjimai, bet ir jausmai, apeliuojama į vertybių skalę.

Literatūra

- Balčytis B., Vaičiulienė A. (1999). *Skaičių šalis*: vadovėlis I klasei. Kaunas: Šviesa.
- Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas* (2003). Vilnius: LR ŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
- Grabauskienė A., Morkytė J. (1997). *Dailė ir darbeliai I–IV klasėje*: mokytojo knyga. Kaunas: Šviesa.
- Jelinskaitė M., Vaitkevičiūtė S. (2005). *Dailės vadovėlis. I klasė*. Vilnius: Baltos lankos.
- Jonynienė V. (1998). *Aš ir pasaulis*: vadovėlis I klasei. Kaunas: Šviesa.
- Kiseliovas A., Kiseliova D. (1997). *Matematikos pasaulyje*: vadovėlis I klasei. Pirmoji knyga. Kaunas: Šviesa.
- Kiseliovas A., Kiseliova D. (1998). *Matematikos pasaulyje*: vadovėlis I klasei. Antroji knyga. Vilnius: Alma littera.
- Krakauskaitė V. (1994). *Lakšutė*: muzikos vadovėlis I klasei. Kaunas: Šviesa.
- Kur veda vadovėliai?* [žiūrėta 2006-05-01]. Prieiga per internetą: <http://gimtasizodis.w3.lt/vadovel_02_5.htm>.
- Lamanauskas V. (2001). *Gamtamokslinis ugdymas pradinėje mokykloje*: pasaulio pažinimo didaktikos pagrindai. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įmonė.
- Lietuvos Respublikos visuomenės aplinkosauginio švietimo strategija ir veiksmų programa* (1998). Vilnius: AAM Leidybos biuras.
- Makarskaitė-Petkevičienė R., Varnagirienė V. (2005). *Raktas, atrakinantis visas Pasaulio pažinimo karalystės duris*: vadovėlis I klasei. Pirmoji knyga. Kaunas: Šviesa.
- Makarskaitė-Petkevičienė R., Varnagirienė V. (2005). *Raktas, atrakinantis visas Pasaulio pažinimo karalystės duris*: vadovėlis I klasei. Antroji knyga. Kaunas: Šviesa.
- Marcelionienė E. (2000). *Šaltinėlis*: vadovėlis I klasei. Kaunas: Šviesa.
- Šapokienė E. (1990). *Ekologinio švietimo Lietuvos tautinėje mokykloje koncepcija*. Vilnius: Mokslinės techninės informacijos ir patentinių paslaugų centras.
- Universaliosios ugdymo programos* (1992) / Sudarė A. G. Davidavičienė. Vilnius: Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerijos Leidybos centras.
- Velička E. (1999). *Muzika*: vadovėlis I klasei. Kaunas: Šviesa.

Summary

ENVIRONMENTAL PROTECTION ELEMENTS IN TEXTBOOKS IMPLEMENTING EDUCATION CONTENT OF THE 1ST FORM

Asta Kuckienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Environmental protection is one of the most topical spheres in natural science education. Problems regarding integration of environmental protection into the content of education have been broadly analysed by E.Šapokienė, V. Lamanauskas, etc. Environmental protection education is emphasised in universal programmes, general programmes, other education documents, the Public Environmental Education Strategy of the Republic of Lithuania and Action Programme. It is not surprising that one of the goals of general education school is to convey the system of environmental knowledge and skills and to form value principles of environmental protection in a democratic school environment, which promotes students' initiative.

The aim of this article is to present the results of research – the analysis of the 1st form textbooks which allowed to identify the number and the particularity of environmental elements in them.

The results revealed that the biggest number of environmental protection elements was in the textbooks of environment cognition ('Aš ir pasaulis' (Me and the World) – 10 topics, 'Raktas' (Key) – 18 topics which integrate environmental knowledge, develop skills, abilities and value principles). Environmental protection was integrated into 7 topics of native language textbook 'Šaltinėlis' (Springlet). The textbooks of mathematics, fine arts and technologies included 1-3 environmental elements integrated into their topics. Though the subject itself is very favourable for environmental education, no elements of it were observed in the textbooks of music education.

It is obvious that the authors of the textbooks for 1st forms demonstrate a holistic approach to education and environment. The range of environmental activities in the textbooks prepared by them is wide.

Keywords: environmental education, primary school, and textbooks.

Received 15 May 2006; accepted 22 June 2006.

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Vilnius Pedagogical University,
Faculty of Pedagogy and Psychology
Studentų Street 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania
E-mail: ritama@mail.tele2.lt

Asta Kuckienė

Vilnius Barboros Radvilaitės basic school,
Geniu Street 8/4, LT – 1219, Vilnius
E-mail: asta.kuckiene@gmail.com